

Çocukluğumla ilgili hayal meyal hatırladığım olaylardan biri, o tarihlerde köy camisinde Cuma namazlarını gönüllü olarak kıldırان komşumuz Kasım Emmi'nin seher vakti evinin önündeki yüksekliğe çıkıp "Tanrı uludur" diye başlayan ezan sesidir. Ben 1944 doğumlu olduğuma ve Türkçe ezan 1950'de terk edildiğine göre beş altı yaşlarında olmalıyım. 1932'de Ezan'ın Türkçeleşmesi, yeni bir millet yaratma projesinin parçasıdır. Yeni kurulan Türk Tarih Kurumu eliyle Ortaasya'daki tarihin derinliklerinden çıkarılıp getirilen, bütün uygarlıkların anası bir yüksek Türk uygarlığı çizilecektir. Türk Dil Kurumu eliyle Arapça ve Farsçadan arınmış ve bütün dillere analık yapmış bir Öz Türkçe yaratılacaktır. Bütün soyadları Öztürkçe olacaktır. Elaziz ve Diyarbakir gibi bazı yer adları Türkçesi bir adla değiştirilecektir. Bunların başında Atatürk vardır. Çankaya'ya çekilip Gecesini gündüzünü bu işlere vermiş, sofrasına çağırdığı kişiler de onun görüşlerini hararetle desteklemişlerdir. Atatürk "Benim isteyip de yapamayacağım bir şey yoktur" sözünü de bu dönemde söylemiştir. Her emri bir kanundu. Ona itiraz edebilecek bir kişi ve örgüt yoktu. Kuşkusuz onun isteyebileceği şeylerin de bir sınırı vardı ve yaptıkları bu sınırın ne olduğunu gösterir.

Bu radikal tarih, kültür ve dil hareketi daha onun sağlığında tavsamış bulunuyordu. Ancak bir sözlükle anlaşılabilen yüzde yüz Türkçe ile yazılan konuşma ve yazılarla ortak bir dil yaratılamayacağı anlaşıldığından daha Atatürk'ün sağlığında kabul edilebilir bir konuşma diline dönülmüştür ancak Arapça terimlerin Türkçeleşmesi yerleşmiş, çok da iyi olmuştur. 1939'da Hasan Ali Yücel'in Millî Eğitim Bakanı olmasıyla Türk Tarih Tezi ve bütün dillerin Türkçeden doğduğu Güneş Dil Teorisi terk edilerek, Anadolu'da daha önceki uygarlıkları miras edinen bir tarih ve kültür tezi benimsenmiştir. Başta Yunan ve Latin klasikleri olmak üzere çeviri hareketine girişilmesinin, Anıtkabirin Akropol örnek alınarak yapılmasının nedeni budur. Türkçe ezandan vazgeçilmesi için ise 1950'de Demokrat Parti'nin seçimleri kazanmasını beklemek gerekmiştir. O tarihten beri, Türkçe ezan konusu zaman zaman yazılıp çizilse de 27 Mayısçılar dâhil, hiçbir iktidar onu yeniden yürürlüğe koymaya cesaret edememiştir.

İNSANLAR TANRI'YA NASIL SESLENİR?

1932'de yürürlüğe konulan Türkçe Ezan ibadet dilinin de Türkçe olması isteğinin bir ürünüdür. İbadet, insanların Tanrılarıyla iletişimidir. İbadetleriyle dileklerini Tanrı'ya bildirmeye çalışır, kavuştuğu nimetler karşısında teşekkürlerini sunar, moral rica eder, korkularını seslendirir. Bütün Müslümanların dualarını Arapça yapmak zorunda olduğunu sanmak, Tanrı'nın yalnız Arapça bildiğini, hatta onun Arap olduğunu sanmak gibi cahilce bir bağnazlığın eseridir. Türkçe ibadete ve Türkçe ezana tepkinin halktan değil, ruhban sınıfından geldiğini sanırım. Kasım Emmi'nin bile bunda bir dahli olmadığını sanırım.

Gerçi Ezan, bütün Müslüman ülkelerinde herkesçe bilinen bir namaza çağrıdır. Onun Türkçe ile değiştirilmesinin nedeni, anlaşılmasını olmasından kaynaklanmamıştır. Bu kültür ve ideolojide Türkleşme isteğinin eseridir. Fakat şimdi bir an düşünelim: Dükkânının önünde oturan bir Türk esnaf, namaz vaktinin geldiğini anlatmak için komşularına "Namaz vakti geldi, haydin namaza gidelim" diye seslenmez mi? Anam, elinde bir gazete parçasını okumakta olan babama şöyle seslenirdi: "Herif, namaz vakti geçiyor!" Bize Arapçadan geçmekle birlikte Allah kelimesinin kökeni Arapça değildir.

"ALLAH BELANI VERSİN!"

Namazda ve kabir üstünde okunan bir surenin veya dindarların Cuma geceleri ölmüşlerinin ruhu için okudukları Yasin suresinin Tanrı'ya gönderilen bir mesaj olduğuna inanılır fakat en koyu dindarlar bile Tanrı ile iletişime geçmek için bununla yetinmezler. En içten yakarmalarını da, dileklerini de kendi konuşma dilleri ile söylemeden duramazlar. "Allah kabul etsin", "Allah hayırlı etsin", "Allah cezasını versin", "Allah kahretsin" "Ey büyük Allah'ım sen aklıma mukayyet ol!" gibi

NAMAZDA GÖZÜ OLMAYANIN...

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.

Çarşamba, 14 Kasım 2018 06:46 -

dilek ve yakarıştta bulunurlar. Annem beddualarında hem Allah hem de Tanrı'yı birlikte kullanırdı. "Allah Tanrım onların belasını versin!" derken olduğu gibi.

Cenazelerde imam ölü için topluluğa Türkçe olarak "Hakkınızı helal ettiniz mi?" diye sorar.

Yanıtını de Türkçe alır: "Helal olsun!"

Her dindarın kendi dilinden ibadet etmesi kadar akla, mantığa uygun ne vardır? Ziya Gökalp'ın 1918'de yazdığı Vatan Şiiri'nde "Bir ülke ki camiinde Türkçe ezan okunur, köylü anlar manasını namazdaki duanın... Ey Türk oğlu işte senin orasıdır vatanın" diyen şiirini Türkçülük akımın etkisini saymasak bile doğal mantığın bir ürünüdür.

Bugün ülkemizi yönetenlerde 1918'deki bu mantıktan bile eser yoktur. Sanki Türkçe ezan ve ibadet istemek küfürdür, günahdır! Olmayacak bir şeydir! Daha 4-5 yıl önce Güneydoğu'daki seçim konuşmalarında kürsüden Kürtçeye çevirip bastırdıkları Ku'an'ı gösterip bununla övünen iktidarımızın Türkçe Ezanı "zulüm" diye suçlayabilmektedir. Bunun tartışılmasına bile tahammülü yoktur.

HALK NİÇİN SAHİP ÇIKMADI?

1932'den 1950'ye kadar 18 yıl yurt semalarında ibadete kendi dilinden çağrı duyan halk, 1950'de bu geri dönüşe neden ses çıkarmamıştır? Buna benzer bir soru da Köy Enstitüleri için soruluyor. Halk, köy enstitülerinin kapatılmasına neden karşı durmadı? Aynı soru Halkevleri için de sorulabilir.

Bunun yanıtı şudur: Kültürel reformlar, ancak iktisadi reformlarla birlikte yapılırsa benimsenirler ve kalıcı olurlar. Türkçe Ezan, köylünün yararına bir eğitim atımı olan Köy Enstitüleri, kültür yuvası olan Halkevleri, halkın sırtında bir yük haline gelen Tek Parti ile bütünleşmiştir. 1950'de kitleler aş, iş ve özgürlük arayışı içinde Demokrat Parti'ye akarken, bunları düşünecek durumda değildi. CHP de bunu biliyordu. Bu nedenle Tek Parti döneminin bu uygulamalarını savunmadı. Günümüzde Ezan konusunda bir tartışma açmanın CHP'ye bir yararı olmayacaktır. Karşı tarafta bunu tepe tepe kullanacak bir siyasi güç varken. Gündemimiz kabarıktır ve bunun ilk maddesi, tek adam rejimini demokratik parlamentarizm ile değiştirmek ve hürriyeti yeniden kazanmaktır. Ayrıca merak da edilmesin, namazda gözü olan herkesin ezanda kulağı vardır ve ister Türkçe ister Arapça olsun bunun namaza bir çağrı olduğunun herkes farkındadır. Öte yandan yukarıda örneklerini verdiğimiz gibi herkes Tanısıyla kendi dilinde de konuşuyor. Siyasi iktidarımız için "Allah başımızdan eksik etmesin!" diyen de var, "Allah belalarını versin!" diyen de. Gerçekte hepsi Türkçe dua ediyor...